
LWAOW-ers tonen hun activiteiten in LWAOW in beeld!

LWAOW Nieuwsbrief 'Even bijpraten'

juli 2023

Agenda

31 juli – 4 augustus	Veldschool scheepsarcheologie voor vrijwilligers
19 en 20 augustus	Workshop wrak verkennen en documenteren bij De Kreupel (IJsselmeer)
25 – 27 augustus	Expeditie Oostelijke Waddenzee 2023
15 -17 november	Reuvensdagen 2023 in Hoorn
8 december	Symposium Stichting Glavimans in Lelystad
20 januari 2024	Schervendag LWAOW 2024

1. Basiscursus Maritieme Archeologie 2023

Op zaterdag 25 maart begonnen 15 deelnemers aan het theorieweekend voor de basiscursus maritieme archeologie, waarvoor ook dit jaar het ADC in Amersfoort de kantine beschikbaar stelde. De eerste dag kregen de deelnemers les in de diverse aspecten van de maritieme archeologie, waaronder bodemopbouw en verstoring vindplaats, het belang van vondstmeldingen herkennen van scheepsconstructies. In een vraag en antwoord spel met de cursisten wisten de docenten de aandacht er goed bij te houden en de cursisten te wijzen op de benodigde vaardigheden bij het uitvoeren van een maritiem archeologisch onderzoek.

Bij het op het droge oefenen van de meetmethoden heb je nog een overzicht van het 'wrak'.

Op de tweede dag kregen de cursisten na een inleiding over zoek- en meetmethoden een opdracht die in groepsverband uitgevoerd moest worden. Het inmeten en tekenen van een wrak, onderdeel van een onderzoek, kon nu op het droge beoefend worden. De cursisten kregen zo een duidelijk beeld dat opmeten van een wrak onder water een duidelijke planning vooraf en inzet tijdens het opmeten vraagt.

Het praktijkweekend op 15 en 16 april was ook dit jaar in het Nijkerkernauw bij Spakenburg georganiseerd. De weersomstandigheden waren redelijk, zonnig met 's morgens een kalme wind uit het noorden die aan het eind van dag aangezet was tot windkracht 5. Dit veroorzaakte op

enkele wraklocaties een lichte verhoging van 10 à 20 cm van de waterstand. Voor een paar groepen was dit een kleine handicap bij het in beeld brengen van wraklocatie.

Metten op de wraklocatie en dan napraten en ervaring uitwisselen.

Uiteindelijk kwam alles weer goed en hebben de groepen de benodigde gegevens kunnen verzamelen om hun verslag te kunnen maken. Ondanks deze ‘tegenwind’ hebben de cursisten hun waardering voor de opzet van de cursus gegeven.

2. En bijzondere wrakvondst (2)

Bijdrage van Ernst Jongejan, Richard Kooistra Leonard Smiet en Hugo Raven

Al jaren is Ernst Jongejan op zoek naar mogelijke resten van het wrak van de Prins Willem, Linienschip van de Admiraliteit van Rotterdam, vergaan in 1781 op de Zuiderhaaks. Bij een jaarlijkse monitoring van wrakken werd op 29 april 2023 rond het Schulpengat en de Zuiderhaaks op het sonarbeeld een niet eerder veld met wrakresten aangetroffen. Waren dit wrakresten van de lang gezochte Prins Willem?? Het nodigde uit om de volgende week een wrakverkenning uit te voeren.

Eerste duikverkenning

Beneden komend was een complete verrassing aan hoeveelheid wrakresten, een groot anker en grote stukken geschut en ernaast kogels en vermoedelijk een kruidvatje.

De wrakresten liggen verspreid over een oppervlakte van ongeveer 35 x 20 meter. De delen van de houten scheepsconstructie die boven het zand uitsteken zijn behoorlijk door de paalworm aangetast. Gezien de locatie, de aanwezige stukken geschut, de grootte van het anker en de

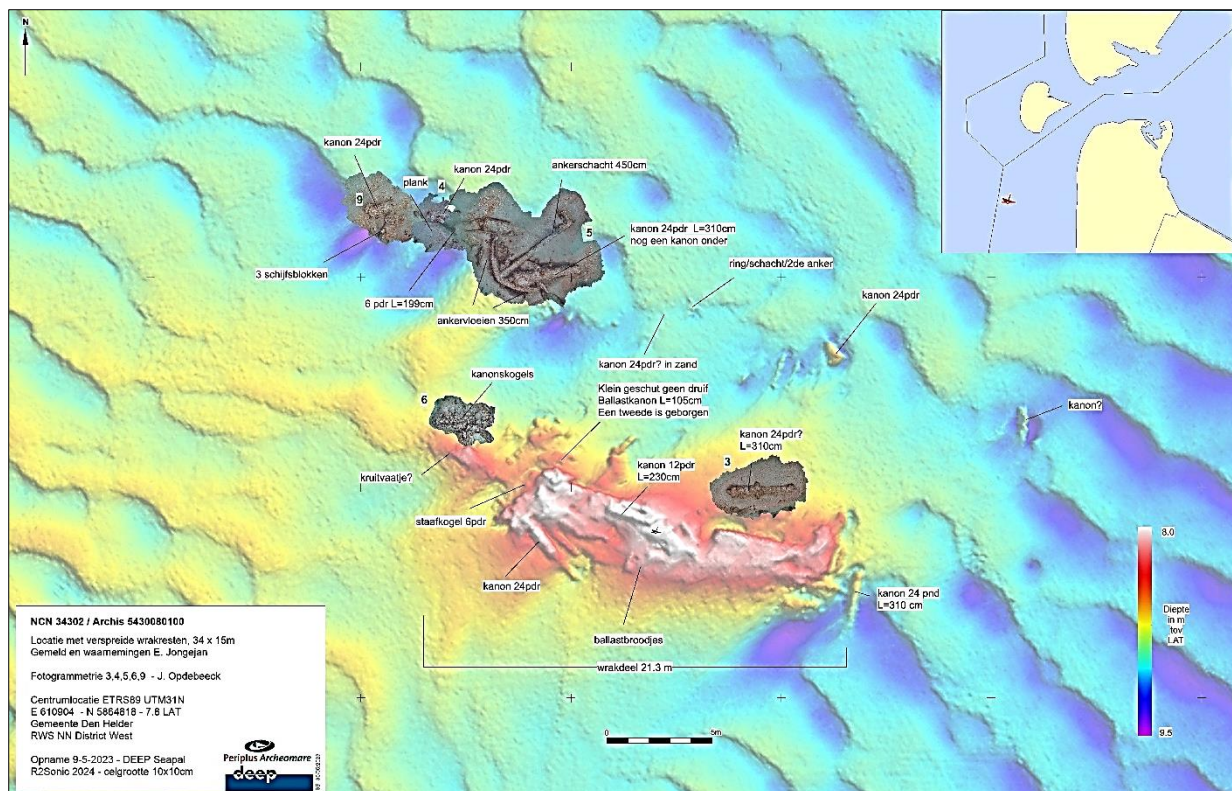
Geborgen kneppelkogel.

oppervlakte van de wrakresten is het mogelijk dat het hier gaat om de in 1781 gestrande en vergane Prins Willem van de Admiraliteit van Rotterdam. Nader onderzoek van een kanon kan uitsluitsel over de identiteit van het wrak geven.

Het vervolg onderzoek

Tijdens een volgende duikverkenning begin juni werd de ligging van de diverse wrakdelen genoteerd om in een sonarbeeld te worden aangegeven. Ter identificatie werd een staafkogel (Kneppelkogel) geborgen,

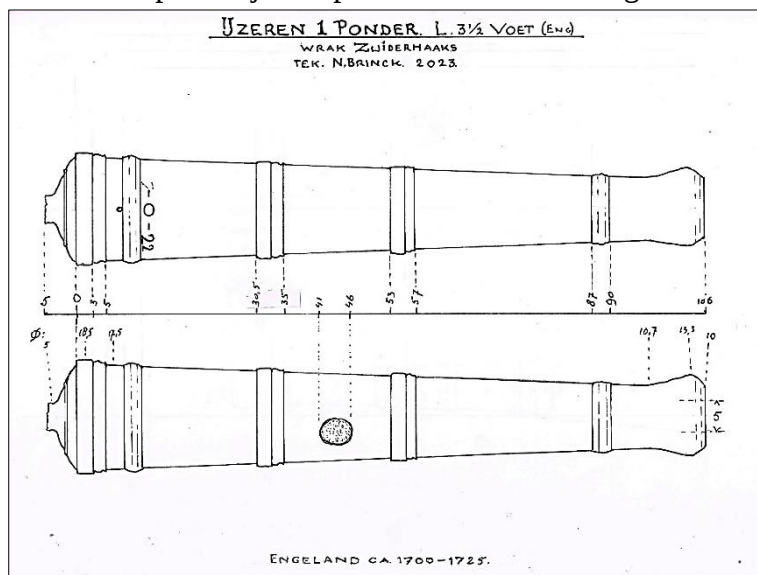
grootste diameter kogels 82 mm, lang 29 cm, gewicht 3,6 kg. Na overleg met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) werd voor identificatie een kanon geborgen.

Overzicht verspreiding wrakresten (afb: Periplus Archeomare).

Uit onderzoek door Nico Brinck blijkt het om een 1 pponder te gaan. De tappen en de druif zijn niet meer aanwezig. Het geschut is 106 cm lang en de ziel is 5 cm.

Uit Engelse informatie blijkt het niet te gaan om een kanon gemaakt voor de Royal Navy, maar voor de koopvaardij of export. Geschatte datering 1710 – 1724. De schatting van Nico Brinck is

Schets van het kanon (tekening: Nico Brinck).

bevindingen kunnen we nu met zekerheid zeggen dat het niet om het admiraliteitsschip Hollandia gaat vergaan in 1683. En dan blijft er eigenlijk maar één over.. het Linieschip Prins Willem van de Admiraliteit van Rotterdam.

iets ruimer. Gezien de datering en de tappen en druif die niet meer aanwezig zijn gaat het hier om een kanon wat als ballast gebruikt werd. In het kanon staat 2-0-22 dat wijst op het gewicht van 246 Engelse ponden en is dus 111 kilo. Zonder de tappen en de druif en wat gewichtsverlies door corrosie is het gewicht momenteel 99 kg.

In de regio rond de wraklocatie zijn vroeger twee oorlogsschepen vergaan die een groot aantal 24 ponds geschut voerde (wat hier aanwezig is op de wraklocatie). De Hollandia (1665-1683) en de Prins Willem (1747-1781). Door de datering van het kanon en eerdere

3. Expeditie Oostelijke Waddenzee 2023 (nog enkele plaatsen beschikbaar) Bijdrage Stichting Maritieme Archeologie

Zin in een weekendje van vrijdag 25 t/m zondag 27 augustus maritieme archeologie in de praktijk in en op de wateren rondom Ameland en Schiermonnikoog?

*Stichting Maritieme Archeologie organiseert in het weekend van vrijdag 25 t/m zondag 27 augustus 2023 **Expeditie Oostelijke Waddenzee 2023** en kan daar hulp bij gebruiken van enkele opstappers. **Expeditie Oostelijke Waddenzee 2023** is een onderdeel van ons project **'Zoektocht naar de verloren schepen van Moddergat**.*

Het plan is om met het duikschip 'W2' vanuit Lauwersoog via het Westgat buitengaats langs Schiermonnikoog naar het Smeriggat te varen. We hebben van lokale vissers enkele posities doorgekregen van geborgen wrakhout. Zo mogelijk wordt er dan gelijk een verkennend duikonderzoek gedaan om gevonden obstructies te identificeren.

Daarnaast ligt er in het Westgat ten (noord)westen van Schiermonnikoog nog een door ons gelokaliseerde wraklocatie ("Blokkenwrak") die we nader willen verkennen. Wij hebben sterke vermoedens dat er wrakdelen van 2 schepen samen zijn gekomen, maar het ontbreekt nog aan overtuigend bewijs. Deze behoren niet tot de voormalige vissersvloot van Moddergat, maar blijven desalniettemin razend interessante stukjes maritieme geschiedenis van het Westgat. We kunnen je hulp en ervaring gebruiken voor o.a. het verkennend duikonderzoek van obstructies, het uitvoeren van diverse ondersteunende taken aan boord van het duikschip, het onderzoeken en beschrijven van gevonden materiaal

Samengevat:

1. We stappen vrijdags aan boord in Lauwersoog en verwachten zondags in de loop van de middag daar weer terug te zijn.
2. We overnachten aan boord op nader te bepalen ankerplaatsen op het Wad.
3. We vragen een eigen bijdrage van € 125,=. Daarvoor krijg je eten en drinken aan boord gedurende het weekend. Inclusief perslucht vullingen van je duikflessen.
4. Je neemt indien je wilt assisteren bij het duiken, je eigen 'zeewaardige' duikuitrusting mee. We gaan ervan uit dat je de juiste brevetten en ervaring hebt om in getijdewater met beperkt zicht te duiken.
5. Voor het veilig en verantwoord uitvoeren van dit soort onderzoeken op zee speelt het weer een belangrijke rol. Het kan dus zijn dat we gedurende het weekend of in de loop van de aankomende week de plannen moeten wijzigen.

Aanmelden voor het weekend kan via de mailadressen van:

- Klaas Wiersma (voorzitter): klaaswiersma@stichtingmaritiemearcheologie.nl;
- Ernie de Jonge (secretaris/penningmeester): erniedejonge@stichtingmaritiemearcheologie.nl;

Er zijn nog een viertal plaatsen beschikbaar. We zullen woensdagavond voorafgaand het weekend, je laten weten het weer het toelaat uit te varen. Kijk voor meer informatie over onze activiteiten op onze website www.stichtingmaritiemearcheologie.nl

4. Uitnodiging Veldschool Scheepsarcheologie in Flevoland

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Batavialand, provincie Flevoland, gemeente Zeewolde en Staatsbosbeheer nodigen u van harte uit om op **donderdag 27 juli a.s.** een bezoek te brengen aan de opgraving die in het kader van de Veldschool Scheepsarcheologie Flevoland plaatsvindt.

Van 3 juli tot en met 4 augustus onderzoeken studenten en vrijwilligers op land een zogenaamd waterschip uit de vroege 16e eeuw. Een waterschip kan worden gezien als een vroege voorloper van de botter, het klassieke vissersschip van de Zuiderzee.

Deze middag is georganiseerd voor specialisten en geïnteresseerden in de maritieme archeologie.

Programma:

14.45 uur Inloop en welkom door Wouter Waldus en Robert de Hoop (RCE)

15.00 uur Presentatie van het wrak en de resultaten van het project door studenten

16.00 uur Napraten onder het genot van schipperssnacks en drankjes

17.00 uur Afsluiting

Programma onder voorbehoud.

Adres:

Zeewolde, Kruising Slingerweg met de Schillinkweg. Er kan geparkeerd worden langs de toegangsweg tot de wraklocatie in het Hulkensteinse Bos (kaart, oranje pijl).

Bij regenachtig weer is het raadzaam laarzen mee te nemen.

Aanmelden: via s.cammelbeeck@cultureelerfgoed.nl.

Activiteiten van de LWAOW worden ondersteund door:

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Baars-CIPRO
Civil Engineering
Professional Diving

Stichting ter Bevordering van de
Onderwater- en Scheepsarcheologie